

відповідають сучасним потребам і сприятимуть уніфікації облікової політики стосовно запасів у державному секторі. Це сприятиме не тільки достовірному і реальному відображенню результатів обліку в звітності, а й підвищенню ефективності використання запасів. На нашу думку, проблема організаційно-інформаційного забезпечення бюджетного обліку, є актуальною та потребує подальших наукових досліджень і розробок. Зокрема, доцільним вважаємо розробити Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів для бюджетних установ і організацій, які, крім основних положень і переліку типових форм документів, будуть включати приклади розрахунків та типові кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку типових операцій з запасами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007 – 2015 роки, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 16 січня 2007 р. №34 // Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. – № 1. – С.64 – 65.
2. Інструкція з обліку запасів бюджетних установ. Затверджено Наказом Державного казначейства України від 08.12.2000 р. № 125. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 21 грудня 2000 р. за № 937/5158.
3. Проект Положення (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі “Запаси”. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=90841&cat_id=83026
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 “Запаси”. Затверджено Наказом Міністерства від 20 жовтня 1999 р. № 246. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 2 листопада 1999 р. за N 751/4044.
5. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів. Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 10 січня 2007 р. за № 2.
6. Канцуров О. Застосування термінології Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку у нормативно-правовій базі України // Фінанси України. – 2006. – С.51 – 58.
7. Безродна Т. Облікова політика бюджетних установ: проблеми становлення // Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. – №8. – С.27 – 29.

УДК 658.1: 338.24

АНАЛІЗ І КОНТРОЛЬ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ

Кость Я.О., аспірант кафедри економіки та підприємництва
Луцький державний технічний університет

В статье раскрыты роль и направления осуществления анализа и контроля финансового положения современных предприятий. Определены препятствия использования наиболее распространенных приемов аналитической работы. Предложено применение новых подходов к построению систем анализа и контроля финансового положения хозяйствующих субъектов.

In article are described a significance and directions of realization of the analysis and the control of a financial position of the modern enterprises. Obstacles of application of the most widespread receptions of analytical work are certain. Application of new approaches to construction of systems of the analysis and the control of a financial position of managing agents is offered.

Постановка проблеми і її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Прагнення досягти максимальної економічної ефективності змушує нині більшість підприємств постійно вдосконалювати методи та інструменти управління. Однак, досить часто при впровадженні нововведень в сфері обліку, аналізу та контролю, недостатня увага приділяється реформуванню підходів та методів керування фінансовою складовою діяльності підприємства. Застосовувані нині методи роботи в даному напрямку не вирішують завдання ефективного управління фінансовим станом, забезпечення його стабільності в довгостроковій перспективі. Це підтверджує той факт, що брак інформації про реальний стан справ на підприємствах зумовлює неможливість передбачити та протистояти фінансовим труднощам, керувати положенням, що склалось та прогнозувати майбутню діяльність.

Тому на сучасному етапі все більш актуальною є проблема розробки та впровадження системи аналізу та контролю фінансового стану підприємства, що покликана визначити його поточне становище, прийнятні параметри, які необхідно підтримувати на заданому рівні, з'ясувати недоліки фінансової роботи з метою вжиття оперативних заходів фінансової стабілізації.

Цілі статті. Зважаючи на необхідність обґрунтування системи аналізу та контролю фінансового стану підприємств, яка б відповідала вимогам швидкоплинного ринкового середовища, були сформульовані наступні завдання дослідження:

- визначення напрямків та розкриття основних прийомів аналізу та контролю фінансового стану;
- з'ясування проблем та перешкод, що постають при проведенні аналітичної роботи;
- дослідження сучасного інструментарію управління фінансовим станом підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню різноманітних аспектів аналізу фінансового стану підприємства присвятили значну кількість праць такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: І. Балабанов, М. Білик, Т. Блудова, А. Васіна, І. Кривов'язюк, М. Лагун., Л. Лігоненко, В. Москаленко, В. Савчук, М. Ступакова, К. Уолт, А. Шеремет та ряд інших авторів. Посилену увагу до даної проблеми з боку вітчизняних науковців можемо пояснити нестабільністю умов функціонування підприємств України, що вимагає постійної адаптації методик та прийомів аналізу.

Поряд із цим, Міністерством економіки України, Агентством з питань запобігання банкрутству та іншими відомствами надаються методичні рекомендації щодо здійснення аналізу фінансового стану підприємств. Проте, їх використання обмежене конкретною економічною ситуацією, як, наприклад, приватизація, банкрутство, санація чи аудиторська перевірка.

Проблематика контролю фінансової підсистеми діяльності підприємства також широко розкривається у працях сучасних авторів. При цьому основна увага приділяється фінансовому контролю підприємств державними органами. Нас же цікавить внутрішній контроль фінансового стану підприємства, що досліджується не так активно, проте в цій сфері також є значні напрацювання, зокрема в роботах В. Бурцева, Н. Данілочкіної, В. Родіонової, Е. Стоянова.

Всі запропоновані дослідниками підходи до здійснення аналізу та проведення контролю фінансового стану підприємства, безумовно, потребують детального опрацювання, оскільки сприяють повнішому охопленню всіх аспектів дослідницьких процедур. Окрім цього, діяльність підприємств і ринкове середовище зазнають постійних трансформацій, з огляду на що потрібне уточнення місця і ролі аналізу і контролю фінансового стану підприємств на сучасному етапі розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження і невирішені раніше проблеми. Фінансовий стан підприємства є якісною характеристикою його виробничої та фінансової діяльності. Він визначає здатність підприємства забезпечити певний рівень фінансування його діяльності, можливість розвитку та нарощення фінансових результатів. Згідно із визначенням „Фінансово-кредитного енциклопедичного словника” [1], аналіз фінансового стану підприємства є частиною фінансового аналізу, що дозволяє дослідити положення господарюючого суб'єкта в минулому періоді, а також його можливості на найближчу та довгострокову перспективу.

Мета аналізу полягає не тільки і не стільки в тому, щоб встановити фінансовий стан підприємства, а також і в наступній роботі щодо його покращення. Цілі аналізу фінансового стану різняться в залежності від суб'єкта, що здійснює дослідження. Як вірно зауважує М. Білик [2, с. 123], підприємство здійснює аналіз свого фінансового стану з метою виявлення резервів підвищення ліквідності, платоспроможності та прибутковості, розробки прогнозів фінансового стану на перспективу чи його оздоровлення, а кредитори й інвестори – з метою мінімізації своїх ризиків.

Досягненню цілей суб'єктів аналізу сприяє вирішення ряду аналітичних задач, серед яких :

- отримання достовірної інформації про стан справ на підприємстві та динаміку змін, що відбулися;
- оцінка факторів, що впливають на фінансовий стан, які призвели чи можуть призвести до зміни положення;
- пошук шляхів протистояння фінансовим труднощам та вжиття необхідних заходів в напрямку зміцнення позиції підприємства.

Із аналізом фінансового стану тісно пов'язане проведення контролю, під яким розуміють перевірку уповноваженими органами встановлених форм, фінансових відносин, а також вивчення їхньої позитивної і негативної сторін для подальшого удосконалення [3]. Контроль фінансового стану необхідний керівнику підприємства і його команді, щоб відповісти на наступні питання:

- чи буде давати прибуток підприємство і який при цьому рівень рентабельності;
- чи в змозі підприємство виконати свої зобов'язання перед кредиторами й іншими особами;
- чи варто залучати інвестиції або робити фінансові вкладення в інші види діяльності.

Здійснення аналізу фінансового стану передбачає з'ясування положення підприємства за нижче переліченими напрямками [4, с. 4].

- Майновий стан – визначається виробничий потенціал підприємства.
- Ліквідність і платоспроможність – визначається здатність вчасно і в повному обсязі розраховуватись із кредиторами за короткостроковими зобов'язаннями.

До даного напрямку дослідження можна також віднести з'ясування можливості підприємства з обслуговування боргу за рахунок коштів, отриманих від поточних операцій. При цьому отримані пока-

знижки обслуговування боргу не дають повного уявлення про платоспроможність підприємства, а лише показують його здатність сплачувати основну суму боргу та відсотки в обумовлені терміни.

- Ділова активність – оцінюється ефективність використання матеріальних, трудових, фінансових ресурсів.
- Фінансова стійкість – визначається структура джерел фінансування, які різняться доступністю, ризиковістю, вартістю.
- Прибутковість та рентабельність – оцінюється загальна ефективність вкладення коштів у дане підприємство.

Деякі з авторів [5, 6, 7] виділяють окремим напрямком дослідження рівень ринкової активності підприємства, що становить неабиякий інтерес для власників та потенційних інвесторів. Тут мається на увазі рівень прибутку, досягнутий зусиллями менеджменту підприємства на кошти, інвестовані власниками.

За названими напрямками відбувається розподіл показників, що підлягають аналізу та контролю з боку фінансового менеджменту підприємства (рис. 1).

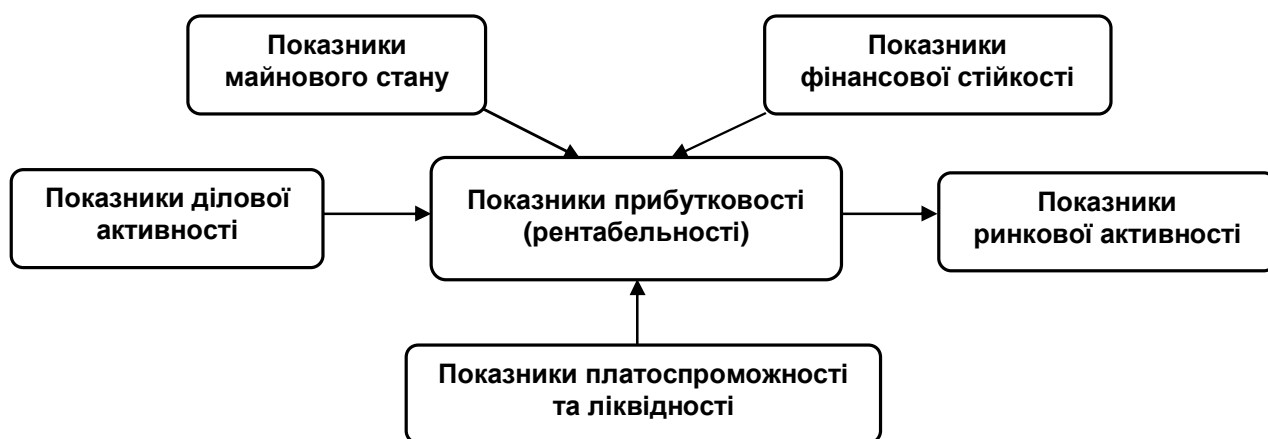

Рис. 1. Напрямки групування показників аналізу фінансового стану підприємств та взаємозв'язок між ними (уточнено за В. Савчуком [5, с. 7])

Проте, лише розрахунок значень показників не забезпечує якісного дослідження, аналітик повинен чітко уявляти взаємозв'язок між ними і на цій основі будувати ефективну систему управління з використанням мінімуму коефіцієнтів.

Таким чином, основними перешкодами застосування коефіцієнтного аналізу є: складність формування оптимального набору показників, обґрунтування їх нормативних величин, неоднозначність трактування отриманих значень показників та, як наслідок, невизначеність побудови висновків та рекомендацій.

Досить часто в практиці аналізу фінансового стану застосовують прийоми вертикального та горизонтального аналізу, що дають загальну характеристику структури та динаміки основних показників, поданих у бухгалтерській звітності підприємства. Вертикальний аналіз спрямований на дослідження змін структури майна і зобов'язань підприємства, зіставлення даної структури з деяким ідеальним шаблоном. Горизонтальний аналіз звітності передбачає вивчення динаміки розвитку підприємства й екстраполяцію тенденцій на майбутні періоди.

Ставлячи за мету проведення комплексного дослідження, не слід обмежуватися лише відносними показниками. Розраховані на базі фінансової звітності абсолютні показники, такі як, наприклад, власний оборотний капітал, також є дієвим інструментом виміру фінансового стану.

Підібравши найбільш прийнятні прийоми для проведення аналізу, що відповідають масштабам та параметрам роботи підприємства, можна перейти до визначення виявлених проблем та недоліків фінансового стану. Ось найбільш типові із них:

1. Низька платоспроможність, іншими словами, нестача грошових коштів. На практиці це виявляється у неспроможності підприємства розрахуватися за своїми зобов'язаннями, стрімкому рості обсягів залучення кредитних коштів, а також понаднормових розмірах заборгованості перед бюджетом, персоналом, кредиторами. Про можливі проблеми із погашенням зобов'язань свідчить спад показників ліквідності.
2. Ріст фінансової залежності чи низька фінансова стійкість. Ця ситуація загрожує виникненням проблем із погашенням довгострокових зобов'язань, тобто втратою фінансової самостійності.

3. Недостатнє задоволення інтересів власника. Це виражається низьким рівнем рентабельності власного капіталу, причиною чого може бути неефективність менеджменту підприємства або ж невірною обраною сферою діяльності.

Виявляється, що усі вище перелічені проблеми мають спільні витоки: у неспроможності підприємства зберігати прийнятне фінансове становище винна або низька прибутковість діяльності, або ж нерациональна система розподілу фінансових ресурсів. Так чи інакше, висновки, отримані в процесі аналізу фінансових величин потребують уточнення та врахування ситуації, що реально склалася на окремо взятому підприємстві.

В сучасних умовах, у зв'язку із розширенням кола фінансових проблем на більшості підприємств, все більш нагальним є питання розробки такої методики, що дозволить у короткий проміжок часу та без залучення великої кількості фахівців дослідити фінансовий стан підприємства. Це означає можливість контролювати основні показники роботи та відслідковувати їх динаміку, і в кінцевому результаті призводить до підвищення ефективності фінансового менеджменту. Мова йде про великі підприємства, в основному, корпорації, відслідковування фінансового стану яких носить складний та комплексний характер і цікавить широке коло користувачів аналітичної інформації.

На закордонних ринках, зокрема в сусідній Росії, уже з'явилися аналітичні системи спеціалізованих комп'ютерних програм для аналізу та контролю фінансового стану підприємств і нині все більша частина фінансових менеджерів приходять до розуміння того, наскільки їх використання ефективніше за роботу з такими мало пристосованими для цих цілей засобами, як середовище Ms Excel. Як показує практика [8, 9], застосування таких автоматизованих систем дозволяє суттєво полегшити роботу спеціалістів-аналітиків та дає можливість скористуватися практичним досвідом, накопиченим при розробці програм. Найбільш розповсюдженими серед них є: „ИНЭК-Аналитик”, „ИНЭК АФСР” (розробки компанії „ИНЭК”), Audit Expert (Expert Systems), „Альт-финансы” („Альт”). Крім того, на ринку присутні ще кілька десятків систем локальних виробників, а також додатки до серійних програм, призначені для фінансового аналізу (наприклад 1С: „Фінансовий аналіз”). Вартість таких систем досить висока [9].

Усі представлені розробки мають вмонтовані механізми аналізу ліквідності, платоспроможності, безбитковості та рентабельності, що здійснюються на основі інформації, представленій в офіційній звітності підприємств. При цьому базові можливості програм дозволяють імпортувати всі необхідні дані із файлів фінансової звітності. Це ж стосується можливості застосування типових аналітичних прийомів, як наприклад, вертикального та горизонтального аналізу.

Керівні органи великих компаній або ж державних структур при використанні спеціалізованих комп'ютерних програм отримують можливість розподілу об'єктів аналізу на групи чи напрямки управлінської роботи шляхом ранжування їх за фінансовими показниками.

Спеціалісти-аналітики, що бажають не лише користуватися готовими методиками аналізу, а й створювати свої власні та формувати аналітичні звіти також отримують можливість вирішення своїх задач засобами програм АБФИ и Audit Expert [10].

В Україні, на жаль, використання спеціалізованих програм не так широко поширено, проте їх спрощені варіанти використовуються банками, інвестиційними, аудиторськими компаніями та – дуже рідко – підприємствами, що розглядають можливість покупки інших видів бізнесу.

Однак, в будь-якому випадку комп'ютерна програма є лише інструментом-помічником, що дозволяє звернути увагу на ті чи інші недоліки діяльності і здатна лише доповнити процес дослідження. Його ж організація, проведення та формування результатів повинні від початку і до кінця здійснюватися спеціалістами.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Результати проведеного дослідження, що підтверджують значимість побудови ефективних механізмів аналізу та контролю фінансового стану підприємств, можна коротко сформулювати таким чином:

1. Аналіз та контроль є взаємопов'язаними та доповнюючими один одного елементами системи управління фінансовим станом підприємства – в результаті аналізу фінансового стану формується інформаційна база для прийняття управлінських рішень, контроль же забезпечує вірогідність цієї інформації.
2. Висновки, одержані в ході аналітичної роботи повинні бути об'єктивними та відбивати реальне положення підприємства. Цього можна досягти шляхом використання адаптованих до ситуації методик та прийомів дослідження, формування оптимального набору фінансових показників.
3. Серед усього різноманіття пропонованих нині інструментів аналізу та контролю фінансового стану підприємств не слід також нехтувати роллю дослідника, адже від його вміння віднайти справжні причини змін та оцінити реальний рівень впливу тих чи інших факторів, залежить якість та достовірність отриманих результатів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Финансово-кредитный энциклопедический словарь / Под ред. А.Г. Грязновой – М.: „Финансы и статистика”, 2004. – 1168 с.
2. Білик М.Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємств // Фінанси України. – 2005. – №3. – С. 117–128.
3. <http://home-money.org>.
4. Конторщикова О. Аналіз фінансового стану як передумова ефективного управління підприємством // Економіка. Фінанси. Право. – 2002. – №. 6. – С. 3–5.
5. Савчук В.П. Финансовая диагностика и мониторинг деятельности предприятия. Практические подходы и технологии. – К., 2004. – 173 с.
6. Захарченко В.О., Счасна С.І. Систематизація методів оцінки фінансового стану підприємства // Фінанси України. – 2005. – № 1. – С. 137–144.
7. Ковалёв В.В. Финансовый менеджмент: теория и практика. – М.: Изд-во „Прспект”, 2006. – 1062 с.
8. Кубышкин И. Использование финансового анализа для управления компанией // Финансовый директор - 2005. – № 4.
9. Шуремов Е. Инструменты финансового анализа – критерии выбора // <http://www.cfin.ru>.
10. <http://www.cfin.ru/ias/index.shtml>.

УДК 657

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ЗАГАЛЬНОВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ
ШЛЯХОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Кратко І.Р.

Мукачівський технологічний інститут

В статье рассматривается понятие и сущность общепроизводственных расходов, деление их согласно Положения (стандарта) бухгалтерского учета 16 "Затраты" и Положения (стандарта) бухгалтерского учета 18 "Строительные контракты". А также рассмотрен зарубежный опыт по этим вопросам.

A concept and essence of general production charges is considered, division of them in obedience to Statute (to the standard) of record-keeping of a 16 "Expense" and Statute (to the standard) of record-keeping 18 "Build contracts". And also foreign experience is considered on these questions.

Загальна постановка проблеми. Важливим питанням калькулювання в будівництві є облік і розподіл загально виробничих витрат. Собівартість виконаних робіт прямо впливає на фінансовий результат, тому питання собівартості весь час є важливим для підприємства, як резерв зменшення витрат і відповідно зниження ціни.

Особливістю обліку загально виробничих витрат на шляхобудівних підприємствах є їхня різноманітність і вагома частка у готовій продукції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Предметом дослідження – загально виробничі витрати, займалося багато науковців, зокрема Бабич В.В., Волков М.Г., Задорожній З.В., Лишиленко О.В., Литвин Б.М., Наїнський О.С., Пушкар В.С., Цал-Цалко Ю.С. та ін.

Метою даної статті є дослідження теоретичних і методологічних положень, щодо обліку загально виробничих витрат та їх розподілу на шляхобудівних підприємствах.

Виклад основного матеріалу. Цал-Цалко Ю.С. розтлумачує загально виробничі витрати як: "...складову частину виробничої собівартості (робіт, послуг) які не мають безпосереднього зв'язку з технологічним процесом основних і допоміжних структурних підрозділів підприємства, а пов'язані лише з його організацією й обслуговуванням і створенням для підрозділів необхідних умов виробництва та здійсненням управління" [11].

Пушкар В.С. характеризує загально виробничі витрати: "Обслуговування роботи цехів основного і допоміжного виробництва та управління ними, організація та координація виробничого процесу в них вимагають певного управлінського апарату й витрат, які мають назву загально виробничих" [8].

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати" до складу загально виробничих витрат включає: витрати на управління виробництвом (оплата праці апарату управління цехами, дільницями тощо; відрахування на соціальні заходи й медичне страхування апарату управління цехами, дільницями; витрати на оплату службових відряджень персоналу цехів, дільниць тощо), амортизація осно-